1938 ий
9
ОКТЯБРЬ
№ 90 (474)
Акше 5 ыр.

8-ше ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!



Ӱрвезе коммунист

ВЛКСМ
Маробком
ден
горком
орган

КАЛЫК ОБРАЗОВАНИЙ ОРГАН-ШАМЫЧЫН ТАЧЫСЕ ЗАДАЧЫШТ

Ленин-Сталин партий ден советский правительство калык образованийлан поснак кугу вниманийым ӧбращатлат. Нуно Великий Сталинский Конституцией шӧртньӧ буква дене возымо кугу правам шукташлан чыла условийым ыштеныт. Мемнан Марийский республикыште гына калык образований вашалан 32.250.800 тенге окса кычылталтеш. Тений 9 кыдалаш школ, 16 пелӧ кыдалаш школ да шуко тӱҥалтыш школ-шамыч угыч почылтыныт.

Калык образований орган-шамыч школышко кошташ чыла йоча-шамычым тунеммаш дене авалтен шукташышт кӱлеш ыле. Но шуко руководящий пашаеҥ-шамыч, школ паша нерген ВКП(б) Центральный Комитетын пунчалжым илышыш шукташ кӱлын пижын огытыл. Санденак кызыт мартенат 12 район мучко 709 йочам тӱҥалтыш школ дене авалтыме огыл. Тидын кокла гыч Йошкар-Ола районышто 135 йоча, Паранга—109, Кырык-Марий—131, Сотнур районышто 85 йоча школ деч ӧрдыжеш кодыныт. Косолапово районышто ик школ йӧршынат пашам оҥыште, тиде школьный районышто улшо йоча-шамыч тачат тунеммашышт уке.

Тыгай йӧрдымӧ пашан причинжым, эн первояк, районысо калык образований отдел-шамычын пашам вутырак начар ыштымышт дене умландараш лиеш. Вигак каласаш кӱлеш, южо роно вуйлатыше-шамыч кызытат шке пашаштлан ответственностьым огыт чувствоваl. Кужеҥер роно вуйлатыше А. Тымбаев йолташ тений ик школышкат лектын тошкалын огыл.

Школ вуйлатыше-шамыч йоча-шамычым учетыш налмышт годым серьезно относитлен огытыл. Йоча-шамычым учетыш общий налыныт, а кажне еҥын йочажым учетыш налаш тыршен огытыл.

Комсомольский организаций-шамыч школ-шамычлан ситыдымын полшеныт. Нуно утларакшым „куштылго кавалерий" рейдым эртарымышт дене увлекатлалтыныт, а рейдым эртарыме годым тӱжвак лукмо ситыдымашым тунамак тӧрлаташ мерым принимаятлен огытыл.

Тӱҥалтыш школлаште кажне классыште туныктышо лийме нерген партий ден правительствын пунчалыштым шуко робо-шамыч алят шуктымашышт уке. Таче кечылан республик мучко 100 ик комплектан школ да 206 кок комплектан школ шотлалтеш. Мутат уке, тыгай условийыште тунеммын качествыже нерген сай результатым вучаш ӱшан пеш шагал.

Роно вуйлатыше-шамыч да МАССР Наркомпрос, культурный фронтышто калык тушман-шамычын шакше пашашт гыч политический выводым алят ситыдымын ыштен огытыл. Нуно вредительствын последствийжым пеш эркын велӧ ликвидироватлат.

Калык образований орган-шамыч чыла йоча-шамычым кызытак школыш шупшын шуктышаш верч чыла мерым ышташ обязан улыт. Комсомольский организаций-шамыч калык образований орган-шамычлан серьезно полшашышт кӱлеш.

29 ОКТЯБРЬЫШТЕ—ЛЕНИНСКО-СТАЛИНСКИЙ КОМСОМОЛЛАН XX ИЙ



ВЛКСМ-ын XX-шо идалык юбилейже лӱмеш оборонный значоклан нормым сдатлымаш кумдан шарлен.

Снимкыште: Йошкар-Ола фельдшерско-акушерский школышто тунемше-шамыч „Медик" стадионышто ГТО значоклан нормым сдатлыме годым.

Стахановский паша образецым ончыктат

ВЛКСМ-ын юбилейже вашеш мемнан республикын ӱрвезе патриотшо-шамыч, МАССР Верховный Совет депутат комсомолка Мукминова Мамдуха ден Всесоюзный ял-озанлык выставкыш кандидат комсомолка Бусыгина Мария стахановский паша образецым ончыктат. Нуно кокытат Паранга МТС-ыште эн примерный трактористка улыт.

Трактористка-стахановка Мукминова йолташ нормым 160—170 процентлан темен шога. Трактористка-стахановка Бусыгина йолташ „ХТЗ" трактор дене сезонышто 805 гектарым куралын да 720 килограмм горючийым аныклен.

Кноева йолташын бригадыштыже

Марбумкомбинатысе арматурщик-шамыч комсомольский бригаде (бригадир комсорг Кноева) ВЛКСМ-ын XX-шо идалыкше лӱмеш производственный планым 200 процентлан темаш обязательствым налын ыле. Тиде обязательствыжым бригаде утыж дене темен толеш, тылзаш планым 250 процентлан тема. Тыгак бригадыште да несоюзный молодежь коклаште ВЛКСМ-ын историйжым тунемыт.

М. А.

Смирновын сай пашаже

Шуко колхозлаште да предприятийлаште комсомольский организаций-шамычын инициативышт дене ВЛКСМ-ын XX-шо идалыкшылан ямдылалтмаш жапыште производственный планым темышаш верч кучедалмаш кумдан шарлен. Теве музыкальный инструментым ыштыме мастерскойышто (Кырык-Марий район) ыштыше мастер-комсомолец Смирнов производственный планым кажне кечын 120—160 процентлан темен шоген. Общественный пашаштат активно участвоватла.

Кызыт Смирнов йолташым тиде мастерскойын председательжылан выдвигатленыт.

Волков М.



Йошкар-Ола Кермыч заводын стахановецше, комсомолец А. Старостин йолташ ВЛКСМ-ын юбилейжылан налме обязательствыжым 135 процентлан темен шога.

Фото М. Чуршуковын.

Ӱдрамаш-шамычын инициативышт почеш

ВЛКСМ Марий-Турек райком 4 октябрьыште райцентрысе самырык ӱдрамаш-шамыч дене погынымашым эртарыш. Погынымашке толшо самырык ӱдрамаш-шамыч шке инициативыштым проявитлен. Ленинско-Сталинский комсомолын XX-шо идалыкше вашеш тыгай обязательствым нальыч: Марий-Турек район центреш ПВХО кружокым организоватлаш да кӱчык жапыште занятийым эртараш тӱҥалаш, юбилей кечылан ПВХО значокан лияш. Хоровой ден физкультурный кружокым организоватлаш, 29 октябрьлан концертым ямдылаш.

ВЛКСМ райком тиде инициативым поддерживатлен.

А. Чепакова.

Нормым сдатлат

Йошкар-Ола педрабфакыште III курсын 2-шо группыжо чыла рабфаклан примерный лийын шога.

Комсомолын славный юбилейже вашеш группо шке ӱмбакыже ятыр обязательствым шамычым налын. Налме обязательствыштым шуктышаш верч комсомолец-шамыч виян кучедалыт. Теве ГТО значеклан кеҥеж вид дене нормым чыланат сдатлен пытареныт. Кызыт „Ворошиловский стрелок" значкист-шамычым ямдылаш 3 занятийым эртарыме.

С. М.

ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПАШАМ ВИЯҤДЫМАН

Роҥго районышто тений шуко ӱрвезе ден ӱдыр-шамыч Ленинско-Сталинский комсомолыш пуреныт. Комсомолыш угыч пурышо-шамыч дене политический воспитательный пашам чотак саемдаш кӱлеш ыле. Но Роҥго райкомол комсомолыш угыч пурышо-шамычым монден, нунын деч ӧрдыштӧ шога. Угыч пуртымо ятыр комсомолец-шамыч политкружоклаш пеҥгыдемдалтде кодыныт. Нунын коклаште ВЛКСМ программе ден уставым тунеммаш, беседе, докладшамыч огыт эртаралт.

Теве „Пашазе" колхоз член М. И. Тарасовам тений июньышто комсомолыш пуртышт. Умбакыжым тудын нерген первичный организацийжат, райкомолжат монденыт. Тарасова йолташым кызыт мартен нимогай политкружокыш пеҥгыдемден огытыл ыле. Тыге Тарасова йолташ ятыр жапым тувемде илен.

Роҥго кыдалаш школ пеленсе первичный комсомольский организацийыштат комсомолец Дьяконов Николай воспитательный паша начарлан хулиганитлен коштын. Тиде ВЛКСМ организаций райкомолын нер [illegible] [illegible] райкомол гыч ик еҥат, ик ганат организацийыш миен огыл. Тыгай фактым моло вереат ужаш лиеш.

Кызыт ВЛКСМ ЦК-н VI пленумын пунчалжым ловчылаш тӱҥалын. Пленум пунчалым лончылымо жапыште Роҥго райкомолат кӱшнӧ ончыктымо йоҥылыш-шамычым тӧрлаташ тӱҥалын. Угыч пуртымо комсомолец-шамыч дене пашам саемдаш тӱҥелме. Комсомолка Тарасовам политкружокыш пеҥгыдемдыме. Тиддеч посна тудым туныкташ пропагандистым ойырымо. Кызыт Тарасова йолташ комсомольский организацийын поручениймым активно ыштен шога. Комсомолец Дьяконов денат посна беседым эртарыме. Тудо кызыт тӧрланаш тӱҥалын.

Роҥго райкомоллан комсомолыш угыч пуртымо-шамыч коклаште пашам чот саемдашыже кӱлеш.

Савельев И. С.

◆◆◆

Стахановец-шамычын пашадарышт

Шернур МТС-ын трактористка-комсомолкаже-шамыч тевийсе сезонышто пашам стахановски ыштымышт дене кугу пашадарым налыт. Теве 5-ше тракторный отрядыште ыштыше Горинова К. 688 гектарым куралын да 2 тӱжем килограмм горючийым аныклен. Тидлан тудо чылаже 2520 тенге оксам да 21 центнер киндым налеш. Тидын семынак трактористка Губина Е. 683 гектарым куралын, 2475 тенге оксам да 20 центнер киндым налеш.

Тыгак МТС-ын комбайнер-шамычат пашам сайын ыштеныт. Теве комбайнер Патрушев Иван 4 №-ан южный комбайн дене 330 гектар шурным поген налын. Тидлан 25 пут киндым да 1100 тенге оксам налеш.

Паймаков Н.

174

П. ОСИПЕНКОН, М. РАСКОВАН В. ЛОМАКОН СЕВАСТОПОЛЬ— АРХАНГЕЛЬСК беспосадочный перелетыштым международный рекордлан признатлыме

Косарев лӱмеш СССР Центральный аэроклубын авиационно-спортивный комиссийже Международный Авиационный Федераций (ФАИ) президиум деч 2 июльышто Советский летчица-шамыч П. Г. Осипенкон, М. М. Раскован да В. Ф. Ломакон Севастополь—Архангельск маршрут дене беспосадочный полет результатым утвердитлыме нерген увертарымашым налын.

Международный Авиационный Федерацийын Президиумжо тиде перелетын результатшым виякш да ломаный линий дене мӱндыркӧ чоҥештымаште международный ӱдрамаш рекордлан признатлен.

Киевеш комсомол историй музей почылтеш

Киевысе Смирнов-Ласточкин лӱмеш швейный фабрикысе комсомолец-шамыч ВЛКСМ-ын XX-шо ий темме лӱмеш ямдылалтме дене пырля Киевеш Ленинско-Сталинский комсомолын историй музейым организоватлаш предложенийым ыштеныт.

ЛКСМУ киевский горком тиде шергакан предложенийым поддерживатлен. Музейым Спасск (Подоль) уремеш 1918 ийыште, киевский комсомолын первой конференцийже лийме 12 №-пӧртеш почаш решитлыме.

КП(б)У киевский горком городской комсомол комитетым решенийжым саеш шотлен.

В. В. Маяковскийын литературный наследствийже нерген

Мемнан советский эпохысо сай, талантливый поэт В. В. Маяковскийын трудшо ойыртемынак пале улмыжым вниманийыш налын, СССР Совнарком государственный достоянийлан признаватлен.

Поэтын литературный наследствийжым аралаш да лончылен налаш В. В. Маяковский лӱмеш государственный музееш сосредоточитлаш решитлыме.

В. В. Маяковскийын сочинениййжым редактироватлаш редакций составыш тыгай йолташ-шамычым утвердитлыме: Асеев Н. Н., Перцов В. О., Маяковская Л. В. да Серебрянский М. И.

Шӧртньӧ шочмо у вер

Кировградский район (Свердловский область) Аятка селасе площадьыште кугу кӱ шуко лу ий дене киен. Тений июль пытартышыште тиде кӱым Любимов шке охотаж дене каткален да шӧртньым муын. Варажым тиде верыште шӧртньӧ улмо верым кычал мумо.

„РОДИНА" САМОЛЕТ НЕРГЕН УВЕРТАРЫМАШ

4 октябрьыште 1 час да 5 минутышто Комсомольск гыч „Родина" самолетын волен шичме верже дек Гражданский Воздушный Флотын летчикше Сахаров йолташ да комдив Сорокин йолташ кок самолет дене каеныт. Нуно „Родина" экипажлан парашют дене грузым (продуктым, термосеш шокшо кофем, шокшо вургемым да самолетын кушто улмо вержым ончыктышо картым) кудалтеныт. Тунамак условный кодан вымпелым кудалтыме.

Тиде кода денак „Родина" пилот-шамыч увертареныт: штурман М. Раскова самолет волен шичмыж деч ончыч парашют ден волен.

8 час да 10 минутышто Дальневосточный Гражданский Воздушный Флот управленийын начальникше Пиков йолташын командыже почеш летчик-шамыч: Овечкин, Бурлаков, Деркунский, Романов да Сахаров южыш кӱзеныт. 55 минут гыч нуно „Родина" экипажлан вӱд гоч вончен кайшашлык средствам, оружийым, обмундированийым да продуктым кудалтен кудымеке, М. Расковам кычалаш каеныт. 25 минут гыч летчик-шамыч Деркунский ден Кирсанов, бортрадист Ситков да бортмеханик Федин „Родина" деч примерне 30 километрыште Дукан селений районышто шуэ купан чодраште Расковам муыныт да тудлан продуктым кудалтеныт.

Тиде жапыштак „Родина" экипаж деке парашютист-шамыч, капитан Полежаев ден старший лейтенант Еремин воленыт.

Правительственный комиссийын распоряженийже почеш 5 октябрьыште 9 часыште летчик Сахаров Раскова дек чоҥештен да „Родина" самолет местонахожденийым вымпелым, ныл мужыр охотничий ечым кудалтен. Час гыч вес машина гыч Раскова дек 2 парашютист-шамыч волтен колталтыныт. Летчик Деркунский Расковалан кочкышым кудалтымеке, „Родина" самолет дек корным ончыктенам да тунамак Раскова Северо-запад велке каен, манын увертарен.

6 октябрьыште Сахаров ден Деркунский йолташ-шамычын первой гана чоҥештымышт денак Раскова йолташын самолет дек толын шумыжым (кода дене) палыме. Раскова йолташ 9 парашютист дене пырля Амгунь эҥер сер деке каеныт.

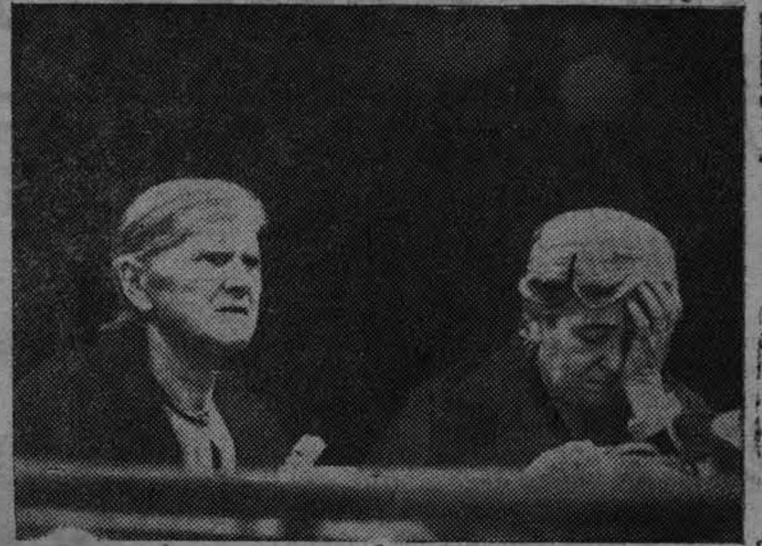
Экипаж ден парашютист-шамычым Комсомольск олаш конден шукташлан кӱлеш средства дене обеспечитлыме.

Абдулаева йолташ 5000 килограмм хлопокым поген

Уинчинский район, Учкоятский ял совет, Сталин лӱмеш колхозын самырык колхозницаже Турсунбиби Абдулаева йолташ сезон тӱҥалме гыч 5 тӱжем килограмм хлопокым поген. Колхоз правлений Абдулаева йолташым платьелык шелк дене премироватлен.

(„Комсомолец Узбекистана" газет гыч).

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ЕВРОПЫШТО



Судетский областьысе илыше житель-шамыч гитлеровец-шамычын толмыштлан кӧра Чехословакий территорий кӧргышкӧ куржыт. **Снимкыште:** Судетский область гыч куржшо беженка-шамыч. **Союзфото.**

ОККУПИРОВАННЫЙ РАЙОНЫШТО ТЕРРОР

Чехословакийын Судетский областьыште германский войска заниматлыме районлаште чыла антифашист-шамыч ваштареш фашистский террор шарлен. Карловы Вары, Хэбе да моло олалаште пашазе, служащий да ремесленник-шамыч шӱдӧ дене арестоватлалтыныт.

Английский печатьын увертарымыже почеш, Чехословацкий общественность генлейновец-шамыч могырым массовый террористический акт-шамычлан ӧрыныт. Шуко чехословацкий граждан-шамычым генлейновец-шамыч поген налыт да Германийыш колтат. Чехословакийын пӱтынь юго-восточный частьыштыже утларакшым армейский офицер-шамыч коклаште шкем шке пуштедымаш палемдалтеш.

Германский войска оккупироватлышаш пунктым срок дечат ончыч поген налеш. Оккупироватлышаш огыл Фалькнов олаш 4 октябрьыште вооруженный германский штурмовик банде пурен да верысе гарнизонлан 20 час коклаште олам коден каяш ультиматумым пуэн. 500 чехословацкий салтакан гарнизоным разоружитлыме да арестоватлыме.

Судетский область гыч Генлейновец ваштареш выступатлыше немец-шамыч шылын куржыт.

Чехословацкий правительствын у составше

Прага гыч увертарыме почеш Министр-шамычын у кабинетым тыгай составаным образоватлыме: премьер да военный министр генерал Сыровы; путей сообщений, почто ден телеграф министр генерал Гайдаш (словак); внутренний паша министр Черны (ожнысо аграрий); иностранный паша министр Хвалковский (Римысе посланик, аграрий); общественный паша министр генерал Гусарек (беспартийный); земледелий министр Файербент (аграрий, ял озанлык кооперацйй руководитель); финансе министр Кальфус (беспартийный); юстиций министр Файнор (беспартийный, словак); просвещений министр Буковский (национальный демократ, словак); торговльо министр Карваш (словак, словацкий автономист-шамыч партий дек чак шога); социальный обеспечений ден здравоохранений министр Зенкл (чешский социалист, Прага олан городской головаже); Словакий паша министр Сокол (словацкий автономист-шамыч партийын секретарьже).

Словакий паша министерствым словацкий автономист-шамыч партий дене компромисный келшымашым ыштымылан лийын угыч ыштыме.

* * *

Чехословацкий республик президент Бенеш 5 октябрьыште шке постшым коден каен.

МЕ ОТЧЕТНО-ВЫБОРНЫЙ ПОГЫНЫМАШЛАН КУЗЕ ЯМДЫЛАЛТЫНА

„Йӱленур" колхоз пеленсе (Морко район) первичный комсомольский организаций очетно-выборный погынымашым шке пашажым саемдыме дене вашлиеш.

Комсомольский организацийыште ВЛКСМ ЦК-н VI-шо пленум пунчалым келгын лончылен налме, тугак руководящий комсомольский орган-шамычым сайлымашым эртарыме нерген ВЛКСМ ЦК-н инструкцийже дене комсомолец-шамычым ознакомитлыме, голосоватлаш яшлыкым ыштыме. Собранийым эртарышаш пӧртым вождь-шамычын портретшт, плакак, лозунг-шамыч дене украшатлыме.

Нелэ промышленность Калык Комиссар Л. М. Кагановий йолташын ВЛКСМ-ын XX идалыкше лӱмеш молодежь коклаште стахановский движенийым виянден нерген обращенийжым лончылымо. Тиддеч вара комсомолец-шамыч производственный планым утыж дене темен шогаш тӱҥалыныт. Теве Тихонов Александр, Соколов, Смирнова Настя да Киргизова Ирина кечаш паша нормым 150 гыч 200 процент марте темат. Колхоз шурным сортироватлыше посна комсомольский звенам организоватлыме. Тиде звена шурным эрыктыме планым утыж дене темен шога.

Оборонно-физкультурный пашат саемаш тӱҥалын. Посна физкультурный площадкым ыштыме. Тыште пытартыш кече мартен значоклан нормым сдатлымаш да спортивный модыш-шамыч дене модмаш кече еда эртарлтыныт. Осоавиахим кружок молодежь-шамычым „Ворошиловский стрелок" значоклан нормым сдатлаш ямдыла.

Комсомолец-шамыч колхозышто примерный улыт. Нуно колхоз собственностым шалатыше, колхозын ожнысо председательже Наумов ден моло вредитель-шамычымат разоблачитлаш активно полшеныт. Колхозный пырдыж газетым регулярно луктын шогат.

Комсомолец-шамычын сай пашаштым ужын несоюзный молодежь-шамычат комсомолыш пурат. Март тылзе годсек организаций кум еҥ гыч 8 еҥыш шуын. Кызыт адак несоюзный молодежь гыч кок еҥ комсомолыш пураш йодмашым пуэн.

Сай паша ден пырля ситыдымаш-шамычат ятыр улыт. Политучебым пеш начар ышныме. Пропагандистлан Морко райкомол Петров йолташым шукертак ойырен ыле. Кок тылзе лиеш, Петров политзанятийым иканат эртарен огыл. Тиде шотышто Морко райкомол деч ме серьезный полышым вучена.

И. А. Киргизов,
ВЛКСМ первичный организацийын секретарьже.



КОМСОМОЛЕЦ-ШАМЫЧЫМ ФРОНТЫШ МОБИЛИЗОВАТЛЫМАШ

1917 ий октябрьыште российский пашазе класс ден шемер кресаньык-шамыч Ленин-Сталин партийын вуйлатымыже почеш капиталист ден помещик-шамычым сÿмырал шуышт да советский властьым ыштышт.

Пораженийыш логалше помещик ден капиталист-шамыч, шке агентурышт—эсер да меньшевик-шамыч ден пырля—самырык советский республикым вес элласе империалист-шамычлан ужалаш тöченыт.

Гражданский сар кум ий шуйныш. Социалистический родинам аралымаште Ленинский комсомолат пеш активно участвоватлен.

1918 ий февральыште, немецкий империалист-шамыч Советский республикыш пурышт. Большевистский партий ден Советский власть Советский элым аралаш чыла шемер-шамычым ÿжыч.

Пашазе молодежын социалистический союз - шамычше, шемер молодежь дене, немецкий империалист-шамыч ваштареш кучедалаш носна отряд-шамычым организоватленыт.

1919 ийыште, шошым, Советский Россий ваштареш Антантын первой походшо тÿналын. Тиде поход комбинированный ыле, манын Сталин йолташ возен. Тунам Советский Россий ваштареш Колчак, Деникин, Юденич генерал-шамычын армийышт, Польшо да смешанный англо - русский отряд-шамыч кержалтыныт.

Советский эл ÿмбалне шучко, шем пыл кечен. Коммунистический партий вуйлатыме почеш комсомол шке вийжым Колчак ваштареш кучедалмашке мобилизоватлен. 1919 ий майыште,первой всероссийский мобилизаций эртаралтын, тунам комсомолец-шамыч восточный фронтыш колталтыныт.

Мобилизаций нерген решенийым комсомольский организаций - шамыч пеш кугу энтузиазм дене вашлийыныт. Москва оласе Сущевско-Марьинский райнысо комсомолец-шамыч шке погынымаштышт тыгай лозунгым луктыныт: „Чыла фронтлан!" „Революцийын сеҥымашыже-виян кучедалмаште гына!"

Тиде жапыште Рязанский губернийыште верысе комитет-шамыч мобилизацийым пеш виян эртареныт, союз тÿрыс состав дене фронтыш каен.

Первой мобилизаций пеш кугу сеҥымаш дене эртен. Кÿчык жапыште тиде мобилизаций восточный фронтлан 3 тÿжем комсомолец-шамычым пуэн.

Советский калыкын полшымыжо дене Йошкар Армий героически кучедалмашеш Антантын первой походшым шалалтыш. 1919 ийыште, шошым, Антанта Советский республик ваштареш кокымшо походым организоватлыш. Тиде походыштат Деникинын, Юденичын армийышт да Польшо участвоватленыт.

1919 ийыште, шыжым, Деникин Курскым, Орелым кредал налеш да Москва деке лишемеш. 1919 ий октябрьыште погынышо кокымшо РКСМ с"езд южный фронтыш кокымшо гана всеросийский мобилизацийым эртарыме нерген пунчалым луктеш. Южный фронтыш комсомолец - шамычым мобилизоватлымаш кугу нöлталтмаш дене эрталтеш. Фронтыш пÿтынь организаций дене каеныт. Шуко комсомольский комитет - шамычын омсаштышт „Райком закрыт. Все ушли на фронт", манын возышашым ужаш лиеш улмаш.

Кокымшо мобилизаций годым Йошкар Армий радамыш южный фронтышто гына 10 тÿжем сай комсомолец-шамыч ушненыт.

Тиде жапыште Юденич деч Петроградым аралымашке 1500 комсомолец-шамыч мобилизоватлалтыныт.

Большевистский партийын да Ленин ден Сталинын вуйлатымышт дене героически Йошкар Армий Антантын кокымшо походшымат шырпын шалатен.

Но 1920 ийыште, шошым, вес элласе империалист-шамыч Советский республик ваштареш кумышо походым организоватленыт. Тунам мемнан эл ваштареш белополяк-шамыч кержалтыныт.

Большевистский партий белополяк ваштареш кучедалмашке советский калыкым мобилизоватлен. 1920 ий майыште РКСМ кумышо всероссийский мобилизацийым увертарен. 3 тÿжем наре комсомолец - шамыч белополяк - шамыч ваштареш кредалаш польский фронтыш каеныт.

Йошкар Армий белополяк-шамычлан пеш пеҥгыде ударым ыштымыж дене пырляк барон Врангельын армийжымат шалатен.

Нине кум всероссийский мобилизаций деч посна эше ятыр частичный да специальный мобилизаций-шамыч эртаралтыныт. Тÿрыс огыл данный почеш тунам Йошкар Армий радамыш 25 тÿжем утла самырык боец-шамыч ушненыт.

ГРАЖДАНСКИЙ САРЫН ЮНЫЙ ГЕРОЙЖО-ШАМЫЧ

Гражданский сарын историйже гыч комсомолец-шамычын героизм примерыштым пеш шуко ончыкташ лиеш. Комсомолец-шамыч фронтын эн ответственный участкылаштыже, эн неле условийыште, беззаветно кучедал моштымыштым уло тÿнялан ончыктеныт.

Комсомолец - шамычын героически кучедалмышт нерген теве тыгай пример-шамыч пеш раш ойлат:

Рогожско - Симонский 35-ше пашазе полкан боецше-шамыч весела, чулым Илюша Колодочкиным пеш йöратат ыле. Южный фронтышто кучедалме годым, 1919 ий мартыште, заставыште улшо кумышо ротым казак-шамыч йыр авыреныт. Ротын командиржылан пеш вашке гына отступлений нерген приказым передаватлаш кÿлеш ыле. Тидым ышташ комсомолец Илюша Колодочкин пижын. Тудо казак-шамычын кружокышт дек нушкын каен. Казак-шамыч тудым ужын улыт да лÿаш тÿналыныт. Илюша ранитлалтын, тудын йолжо тарванылдыме лийын. Илюша наганже ден комсомол билетшым кÿ йымак шылтен, а шкеже колшо лийын возын. Толын шушо казак-шамыч кокла гыч ик казак пычал прикладше дене Колодочкиным тупшо гыч перен. Но Колодочкин тарванен огыл. Казак-шамыч, тиде колен, манаш да умбак каеныт. Ранитлалтше Илюша Колодочкин варажым нушкын каен да отступлений нерген приказым пуэн.

Рота пÿтынек арален кодалтын, а Илюша Колодочкин ик мыняр кече гыч колен.

Николаевыште Слащев генералын озаланымыже годым, подпольный пашам ыштыше 9 комсомолец-шамычым авырал налыныт да тюрьмаш петыреныт. Нунын кокла гыч коктышто ÿдыр-шамыч улыт улмаш. Белогвардейский бандит-шамычын комсомолец-шамычым чыташ лийдымын чот орландармыштат нимогай результатымат пуэн огыл—арестованный-шамыч кокла гыч, нуно могай пашам ыштымышт нерген иктат признаватлен огытыл. Санденак слащевский суд комсомолец-шамычым чылаштымат казнитлаш приговорым луктын, но тиде приговорат лÿддымö геройшамычын пеҥгыдылыкыштым пудыртен кертын огыл. Казнитлыме деч ончычсо йÿдым юный герой-шамыч тюрьма гыч тыгай письмам возеныт:

„1920 ий 4 январьыште военно-полевой судын казнитлен пуштан судитлыме 9 коммунист-шамыч, шке йолташыштлан предсмертный прощальный саламыштым колтат. Мемнан общий пашам сеҥымаш ден шукташ тыланда желатлена. Колена, но торжествоватлена да Йошкар Армийын победоносный наступленийжым саламлена. Коммунизм идеалын конечный торжествожлан пеҥгыдын ÿшанена".

Тыгай пример-шамычым пеш шуко ончыкташ лиеш ыле. Нине пример-шамыч гыч социалистический родинам аралымаште комсомолец - шамычын героизмышт, мучашдымын преданный улмышт раш коеш.



Гражданский сар жапыште ятыр РКСМ райком-шамычын омсаштышт тиде сÿретыште гай вывескым ужаш лиеш улмаш.

КОМСОМОЛ ТРУДОВОЙ ФРОНТЫШТО

Комсомол гражданский сарын фронтлаштыже героически кучедалмыже дене пырляк, коммунистический партийлан самырык Советский республикын тылжым пеҥгыдемдымаштат виян полшен. Комсомолец - шамыч фронт дене кылым кучышлан специальный комиссийым ыштылыныт, Йошкар Армийлан тÿрлö ÿзгар погымашым (чиме вургем, окса, литератур-шамыч, молат) организоватленыт.

Большевистский партийын вуйлатымыж дене Ленинско - Сталинский комсомол социалистический строительствыштат эн активно участвоватлен. Комсомольский организаций-шамыч промышленностьым, транспортым, кÿртньö корнышто да ял озанлыкыште разрухо ваштареш кучедалыныт, коммунистический субботниклаште пашам виян ыштеныт.

1920 ий 23 майыште „Беднота" газет комсомолец-шамычын трудовой фронтышто героизмышт нерген тыге увертарен:

„Молодежь союзын Сасово станцийысе железнодорожный организацийын членже - шамычын общий погынымашышт чыла шке вийым железнодорожный транспортлан пуаш, манын ик йÿк дене пунчалын. Ме, железнодорожник - шамыч, Советский республиклан пан-шамыч ваштареш оружий дене кредалмаште полшен огына керт гынат, пеҥгыдын ÿшандарена: испытанийын кеч могай минутыштыжат, йÿштö да шужымаш жапыштат кидна гыч чогытнам огына колто, чыла шке вийнам транспортым виянгдымашке пуэна. Трудовой под"ем лÿмеш 17 май гыч сасовский железнодорожный молодежь паша кечым ик часлан кугемден".

* * *

Граждан сар фронтлаште комсомолын боевой заслугыжым палемдышашлан лийын, СССР правительство, 1928 ийыште, комсомолым боевой революционный награде—Красное знамя орден дене наградитлен.

Тиде страницаш печатлалтше материал - шамычым „Комсомольский пропагандист и агитатор" гыч налме.

175

КУАНЕН МЫЙ КАЕМ

Йошкар Армийыш мый йывырталын каем,
Йывырталын пырткалше шӱм дене мурем.
Моткоч чаплын пеледше элемым моктем,
Пиалан илыш пушо вождьнам саламлем.

Самурай гад тӱшкам изамже кырен,
Хасан ер районеш йошкар флагым нӧлтен
Ончыкшат родина верч изай чот шога,
Сеҥымашке тулпар*) гай куатлын кая.

Призывной комисс мыйым вот таче ончен,
Комиссар „годен" мане шыман вӱчкалтен.
Мый таче каем родной элым шогаш арален,
Лиям мый границаште пырля изай ден.

Кызытеш код чеверын улаҥше ялем,
Код чеверын Анук, йӧратыме таҥем.
Йошкар Армийыш мый йывырталын каем,
Садлан мый куаналше шӱм дене мурем.

Колхоз нурым пырля таҥасен куралва,
Сылне мурым мурен тракторна.
Темалт тольо эре утыж ден нормына.
Эре ончылно коктын пырля лийына.

Кызытеш код чеверын, пагалыме йолташ,
Каем Армийыш—таче мыняр куанымаш!
Тушто танкым пуат мыланем виктараш,
Пижшыян агрессор—лектам шалаташ!

Чалай Васлий.

*) Тулпар—легендарный имне.



Снимкыште: Лесин йолташ Йошкар-Ола Пионер пӧрт пеленсе авиамодельный кружок член-шамычлан модель нерген умландара.
Фото М. Чуршуковын.

УЖАТЫМАШ

Ожсо семын уке тыште шортшо,
Ик енат огеш кой шӱлыкан.
Калык дене темын Климын пӧртшӧ—
Мутланат да воштылыт чылан.

Ӱстембал тич кочкыш: пешак тамле...
Председатель мутшым тӱҥалеш:
„Ай, могае илышнаже ямле!
Тидым первой ужна колхозеш.

Ты куаным пуыш мудрый Сталин,
Кӱш нӧлталза ты тосдам тудлан.

Элым аралмаште, Клим, уста лий,
Ынже керт пурен иктат тушмач".

Сово йӱкым пӱчкын ойлыш Климже:
„Наказдам тенданым мый шуктем.
Эл верч, эрык верчын ом чамане вийым,
А кӱлеш гын, илышым пыштем".
Шӱдӧ йӱк коклаште раш колат тый иктым:
„Клим чеверын, лий герой эланн!"
Кажне дене Клим кучале кидым,
Куанымаш ден шӱм пыртка мемнан.

М. Большаков.

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММЕ-ШАМЫЧ

Компартий Чехословацкий калыкым единстволан ӱжеш

5 октябрьыште Чехословакий компартий ЦК пленум лийын. ЦК пленум шке решенийыштыже пӱтынь Чехословацкий калыкым единстволан ӱжеш. Коммунистический партийын ӱжмыжӧ шокшын вашлиялтеш. 6 октябрьыште элысе чыла юношеский организацийым иктыш ушымо шотышто келшымашке шумо. Прага ден моло оласе промышленный предприятийлаште чыла пашазе организацийым пеш вашке иктыш ушаш требоватлыше лу дене резолюцийым луктедат.

Гитлер Чехословакийыште у район-шамычым налеш

Мюнхенский келшымашым шуктен шогымыште международный комиссий контроль Чехословакийын ятыр у районжым Германий дек ушышаш нерген решенийым луктын.

Чехословакийын чыла районжо, тыште мюнхенский келшымаш почеш плебисцит эртышаш ыле, комиссийын решенийже почеш плебисцит деч посна Германий дек ушалтыт.

Тиде комиссияк Чехословацкий армийым демобилизатлыме нерген решенийым луктын.

Японский военщиный авантюрист результатше

НЬЮ-ЙОРК, 7 октябрь. „Нью-Йорк таймс" газетын корреспондентше Абенд, Японийлан сарын последствийже верген ойлышыжла, ончыкта: сар японский калыкын илыш уровеньжым пеш чот волтен. Кызытсе положенийым кок ий ожнысо положений дене таҥастарен корреспондент воза: „Японий палыдымын вашталтын. Чыла вереат упадке признак коеш. Учреждений зданий, илыме пӧрт, магазин да урем-шамыч тоштемынят да ремонтироватлыме огытыл. Иорлылык ден тоштеммаш общий атмосфер японийым сар мартен шинчыше обозреватель-шамычым поражатла. Газет-шамыч сеҥымаш нерген моктанен возат. Сеҥалтме нерген газетеш возаш пеҥгыдын чарыме. Цензур ден полицейский пызырымаш тунар пеҥгыде, калык сар нерген ойлашат огеш тошт. Тугегынат, Китайыште японский армийлан йӧсылык нерген увер японский калык дек шуэш. Тидым пеш шукын шужен коштшо ден сарещ сусыргышо-шамычат наглядно ончыктат.

Баулин сай комсорг

Марпединститутышто литературный отделенийын II курсыштыжо группоргылан Баулин йолташ пашам ышта. Баулин шке пашажым честнын ыштен шога. Тудо шке курсыштыжо кече йыда занятий тӱҥалме деч ончыч газет-шамычгыч капиталистический эллаште лийше событийым да Совет Ушемыште лийше достижений-шамыч нерген 15 минутан сообщенийым эртара. Тидын деч посна Баулин йолташ шке курсыштыжо кече йеда занятий деч вара ик шагат жап ВКП(б) Историйын Кӱчык курсыжым лудеш. Баулин тунеммаштат сай примерым ончыкта. Тудо теният отличнын тунемаш мутым пуэн.

В. Рожкин.

КУСТОВОЙ ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ОЛИМПИАДЕ ЭРТАРАЛТЕ

3 октябрьыште Нижне-Кугенерский пелэ кыдалаш школеш (Шернур район) кустовой художественный олимпиаде эртаралте. Олимпиадыште хоровой кружок-шамычын выступленийышт лиеден. Нижне-Кугенерский пелэ кыдалаш школ пеленсе хоровой кружок сайын выступатлыш.

Тидын дене пырля олимпиадылан ямдылалтдыме хоровой кружок-шамычат ильыч. „У Кой-сола" колхоз пеленсе хоровой кружок пеш начар выступатлыш, муро-шамычым сайын ямдылен шуктыде олимпиадыш толыныт. Олимпиадылан ямдылалтме шотышто избач Туранова А. нимогай пашамат ыштен огыл.

Миклай П.

АНТИРЕЛИГИОЗНЫЙ ТЕМЕ ДЕНЕ ЛЕКЦИЙ-ШАМЫЧ

Тиде кечылаште Юрин районышто Маркожтрестын, лестранхозын, „Комбинат" артель ден Шары прорабский пункт клублаште „Религийын классовый сущностьшо", „Религийын происхожденийже", „Христианствын происхождений же" да „Совесть свобода верген" лекций-шамычым эртарыме. 850 еҥ лекцийым колыштын. Лекцийым СССР СВБ (Союз воинствующих безбожников) центральный советын лекторжо Шумилов Петр Иванович лудын.

Ныл клублаштат погынышо-шамыч лекторлан 150 утла йодышым пуэденыт, чыла йодышланат лектор раш ответым пуэден. Колыштат толшо-шамычлан лекций-шамыч пеш келшеныт да вуво тыгай лекцийым чӱчкыдынрак организоватлаш йодыныт.

Г. Г. Казанцев.

Джузеппе Верди

125 ий ожно, 1813 ий 10 октябрьыште, Бусетто ола лишнысе ялыште (Северный Италий) ик кугу композитор Джузеппе Верди шочын.

Вердийын лӱмжым Совет Ушемыштат пеш раш палат. Тудын оперже-шамыч —„Травиата", „Риголетто", „Аида", „Отелло" мемнан элысе музыкальный театр-шамычын сценышт гыч йӧршын огыт кай, чӱчкыдынак радио дене передаватлалтыт, а опер-шамычын отрывкышт—арии, дуэты, молат шуко концертлаште исполнятлалтыт.

Верди йочаж годымак музыклан способный улмыжым проявитлен. Самырык Верди Миланыш консерваторийыш тунемаш каен, но тудым тушко тунемаш пуртен огытыл. Вара Верди ик музыкант Лавиднья деҥ не заниматлаш тӱҥалын. Лавидньян вуйлатымыж почеш йӱклан да оркестрлан ятыр сочиненийым возен.

Вердийын первой оперже—„Оберто" 1839 ийыште, Миланын оперный театрыштыже шындалтын. Тудым зритель-шамыч пеш куавен онченыт. Вердийын вес оперже—„Навуходоносор" (1842 ий) самырык композиторым эн ончыл верыш выдвигатлен.

Тиддеч вара Верди „Первой крестовый походышто Ломбарцы" лӱман оперым воза. Тиде оперымат зритель-шамыч пеш кугу куанымаш дене онченыт. Тудо жапыште Ломбардий да Северный Италийын тулеч моло провинцийже-шамычат Австрий власть кидышке улмаш. „Ломбарцы" оперын сюжетше —первой крестовый поход—Австрийский владычестве ваштареш восстанийым ыштан итальянский калыкым ӱжмаш.

1848 ийысе революций жапыште, вес элыште улмыжо годым, тудын родинаштыже калык тарванылаш тӱҥалмым колешат, Верди „Труба звучит" лӱман революционный гимным воза. Тиде текстым тудлан итальянский политический деятель Мадзини предложитлен.

Национально - освободительный сар жапыште калыкын патриотически-революционный настроенийжым ончыктышо у оперже-шамыч, эн утларакшым „Балмаскарад", „Битва при Леньяно", молат современник-шамыч дене восторженно приниматлалтыныт.

Композиторын египетский хедива Измаил-пашан заказше почеш возымо „Аида" оперже чыла европейский эллаште пеш кугу сеҥымаш дене ончалтын. Тиде оперым Верди Суетский каналым торжественно почмо лӱмеш возен улмаш, опер первой гана 1871 ийыште Каиреш шындалтын.

1887 ийыште композитор „Отелло" оперым, а 1892 ийыште пытартыш да эн чапле „Фальстаф" оперым возен пытарен.

Верди 1901 ийыште Милан олаш колен. Тудо тӱнялан пеш поян музыкальный наследствийым коден. 33 опер деч посна, Верди 10 наре утла романс-шамычым возен.

Джузеппе Вердийын творчествыже мелодийлан поян улмыжо дене ойыралт шога, тудо простойын, калыклан умлаш лийшашын возалтын. Санденак Вердийын творчествыжым шуко эллысе кумда массе пеш сайын умла.

Отв. редактор—
К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.

Упол. Главлит Мар. АССР А—788. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.